

Pappersbruket Ba

En vision av hur vietnameserna skulle vilja organisera sitt samhälle – om de hade de nödvändiga resurserna

Bai Bang är ett begrepp med stor lyskraft i mina föräldrars generation. För gamla FNL-aktivister är Bai Bang det stora solidaritetsprojektet. Det är Sveriges dyraste och mest kontroversiella biståndsprojekt någonsin och inleddes i en tid när vietnameserna lade alla sina resurser på att vinna en total seger över imperialismen.

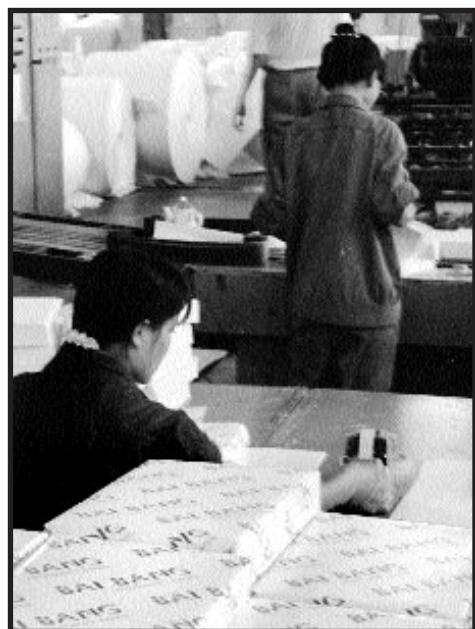
Idag är Bai Bang ett modernt pappersbruk och hjärtat i en stad som försörjer en stor del av Vietnams 76 miljoner invånare med billiga pappersprodukter och bidrar med miljoner dong till statsbudgeten. Samtidigt ger det en vision om hur vietnameserna skulle vilja organisera sitt samhälle, om de hade de nödvändiga resurserna.

Vägen till fabriksområdet går genom arbetarkvarteren, tegelhus med hustaken täckta av antenner. Levnadsstandarden här är betydligt högre än genomsnittet och lönerna ligger på det dubbla jämfört med andra statsanställda.

Pappersbruket är den största arbetsgivaren i Phong Chaudistriktet. Bruket är en garant för el- och vattenförsörjningen i regionen. Hela den lokala infrastrukturen är ett resultat av fabriakens behov av att kunna transportera råvaror och papper.

Planeringen att bygga ett pappersbruk inleddes mitt under det brinnande kriget mot världens starkaste militärmakt och endast utlokaliseringarplatser i Nordvietnam kunde diskuteras. Att bygga ett modernt pappersbruk i ett svårtillgängligt bergsområde är en sak. Att landet dessutom var underutvecklat, sönderbombat och fattigt utan infrastruktur försvårade arbetet ytterligare.

När vi anländer är verksamheten i full

Bai Bang är ett modernt pappersbruk som försörjer en stor del av landets befolkning med papper. Bruket utgör en viktig inkomstkälla för staten.

gång. Råvarorna kommer med floden och via järnväg, såväl kolet till pappersbrukets egen kraftstation som flottat timmer tas om hand i hamnen vid An Dao. Bambu, styrax, mangeltia och eukalyptus är de huvudsakliga träslagen. Stockarna ligger fastsurrade vid strandbanken i väntan på att lyftas upp av lyftkranen med inskriptionen Hägglund Sweden. Träden som tidigare skyddade soldaterna och skrämde fienden blir nu vitt skrivpapper.

Vi tas emot av företagets ledning framför en inglasad byggnad med modern skandinavisk arkitektur. Det är administrativ personal, representanter från företagets ungdomsorganisation och Ho Chi Minh Communist Youth Union:s styrelse som möter oss på fabriken, sammanlagt ett tiotal personer.

Företagets vd Mr Tran Ngoc Que börjar med att välkomna oss som de första svenska revolutionära ungdomarna som besökt fabriken.

– Ni kan se Bai Bang som ert hem, fortsätter han. Ni kanske är för unga för att minnas de svenska protesterna mot USA:s intervention och för FNL och Nordvietnam. Det vietnamesiska folket kommer aldrig att glömma det stöd som kom från det svenska folket i en tid då man behövde det som mest.

Han var en av de första vietnameserna att besöka Sverige efter krigsslutet och är fortfarande rörd över det svenska engagemanget. Utanför fönstret fladdrar sida vid sida en svensk och en vietnamesisk flagga. Projektet har alltid behandlats på högsta politiska nivå i Vietnam och setts som en nyckelinvestering för hela landet.

Beslutet 1969 att bistå Nordvietnam reflekterade det politiska klimatet i Sverige vid denna tid. Det fanns en utbredd sympati för det vietnamesiska folket, vilken hade manifesterats i omfattande protester som ställde mer långtgående politiska krav än "Sluta bomba". Denna period av ökad klasskamp tvingade dåtidens socialdemokrati att inta en pro-vietnamesisk linje för att möta den radikala vänsterns krav.

Men varför välja att bygga ett pappersbruk i ett krigshärjat och fattigt land? Beslutet var vietnamesiskt. Partiet såg en tung industrialisering av landet som förutsättningen för att åstadkomma den politiska och sociala revo-

lution som måste komma när man segrat militärt. För detta ändamål behövde man teknologin från väst.

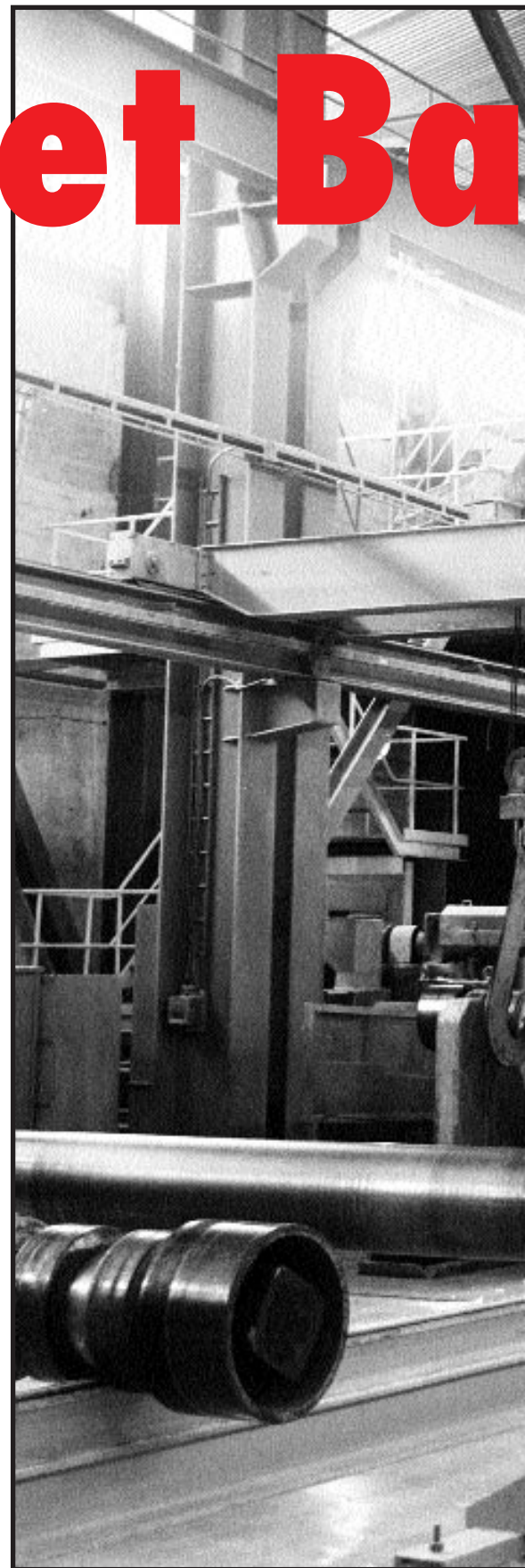
Misstänksamheten i början mot varför svenskarna var så intresserade av att ge bistånd till Vietnam var stor. Hanoiregeringen såg samarbetet inledningsvis som ett realpolitiskt maktspel. Vietnameserna hade nog rätt i att det fanns politiska motiv bakom satsningen, men överskattade nog svenskt näringslivs intressen av att tjäna pengar på Vietnam. Svenska företag var nämligen rädda för att råka ut för amerikanska straffullar om man blandade sig i ett kontroversiellt biståndsprojekt.

Från det vietnamesiska kommunistpartiets synvinkel hade bruket mer att ge än anteckningsblock och omslagspapper. För att kunna höja landets kulturella nivå samt driva på den vetenskapliga och tekniska utvecklingen var tillgången på papper oumbärlig.

Från början var önskemålet en kapacitet på 100 000 ton per år. Råvarutillgången gjorde dock att de svenska experterna sänkte kraven till 35 000 ton per år. Kompromissen blev 55 000 ton med möjligheter till utbyggnad. Nödvändigt var också att anlägga ett eget kolkraftverk för brukets behov samt en kemisk fabrik, allt skulle byggas samtidigt. Sedermera tillkom också behovet av en hamn för att underlätta transporten av råvaror.

Överenskommelsen skrevs under i Hanoi i augusti 1974 och huvudinnehållet var att Sverige skulle hjälpa till att bygga upp ett pappersbruk med en kapacitet på 55 000 ton per år. Projektet skulle påbörjas vid slutet av året och kosta 770 miljoner svenska kronor. Biståndet åtföljdes inte av några som helst politiska krav.

Inledningsvis saknades bränsle, byggmateriel, fordon och dessutom var råvaruförsörjningen svår att tillgodose. För att producera ett ton papper behövs det 11 ton material, det innebar att över 550 000 ton råvaror och bränsle måste transporteras till pappersfabriken årligen och 55 000 ton papper transporteras bort. Bara att transportera bort den mängden papper var ett problem i början. Trots svårigheterna producerades den första pappersrullen den 30 november 1980. 1982 tillverkade man 11 000 ton papper, det innebar ungefär 20 procent av målsättningen.

Bai Bang blev ett prestigefyllt problem-barn för alla inblandade. Tidsmålet överskreds med flera år och den ursprungliga budgeten på 700 miljoner svenska kronor uppgick mot slutet av projektet till 2700 miljoner. Pappersbruket uppnådde inte full kapacitet förrän 25 år efter att planeringsprocessen startat. Begreppet misslyckande har dominerat den svenska debatten och SIDA har aldrig igen åtagit sig ett biståndsprojekt av liknande art och storlek. Bai Bang var en produkt av sin tid.

Men idag producerar man över 60 000 ton årligen, vilket röda banderoller inne på fabriksområdet upplyser oss om.

– Överkapaciteten gör att vi nu har råd att betala för reparationer och att utveckla tekniken för pappersframställning. För att kunna sälja ännu mera måste vi producera bättre

Slitningarna i det vietnamesiska samhället

■ 1986 antogs ett radikalt reformprogram, kallat Doi Moi, av den vietnamesiska staten för att snabbt gå över till en socialistiskt orienterad marknadsekonomi. Programmet innefattade bl a liberalare utrikeshandel och en reformering av rätten till privat ägande.

1985 upplöste man också de flesta jordbrukskollektiven som införts direkt efter krigsslutet. Fortfarande är dock vattenför-

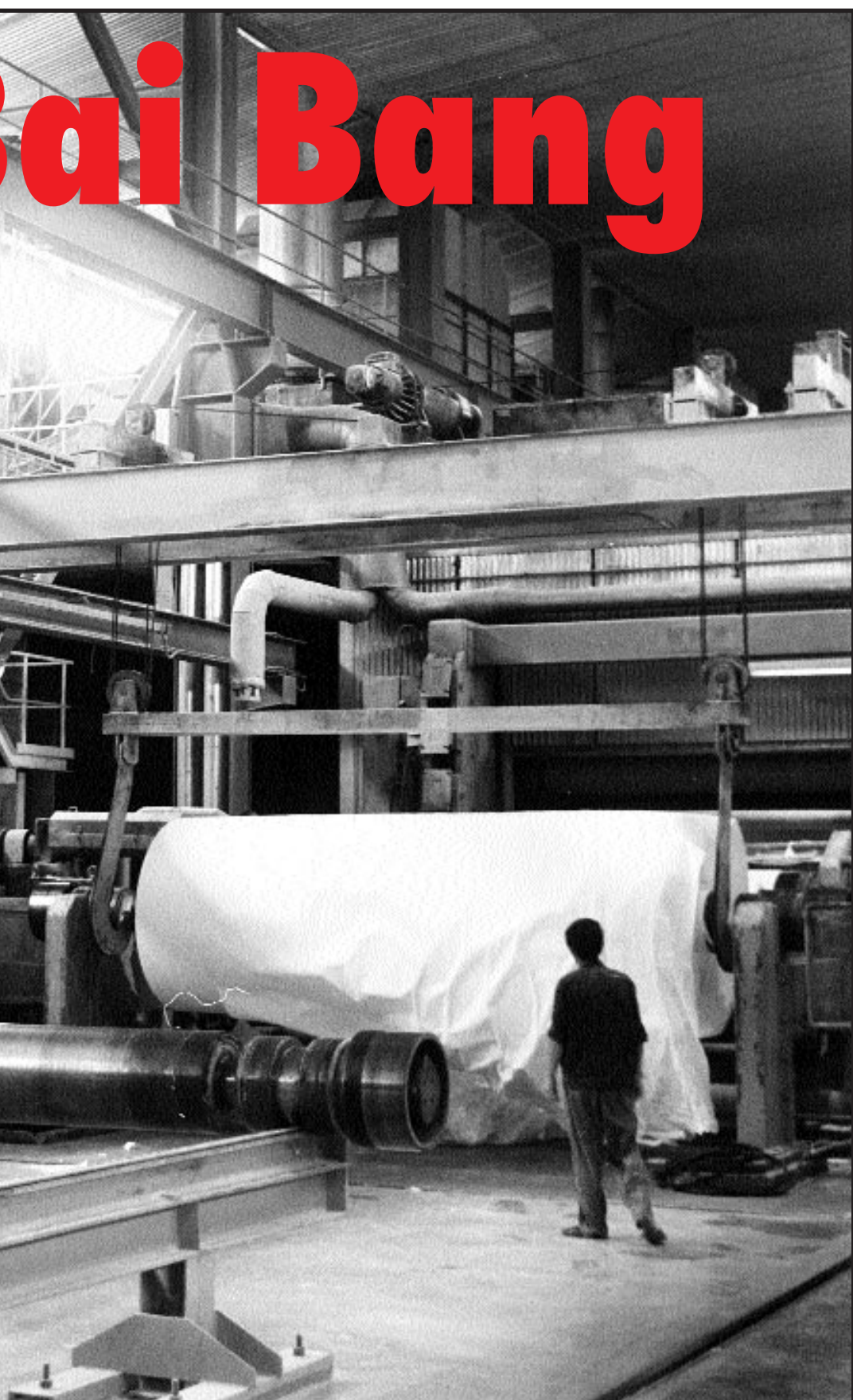
sörjningen till risfälten statligt kontrollerad. Det viktigaste instrumentet för risproduktionen har inte privatiserats.

Sedan början av 1990-talet stiger tillväxten och faktiskt också den genomsnittliga levnadsstandarden. Men de ekonomiska framgångarna, skapade av marknadsekonomi, genererar en hög arbetslöshet och ökande sociala klyftor.

Anledningen till införandet av mark-

nadsekonomi är att man tror att detta på sikt ska stärka partiet och landet. Ensamt kan Vietnam inte utvecklas till ett väl fungerande socialistiskt samhälle, det behöver utländskt kapital. De utländska investerarna är välkomna med sina pengar men vill de lägga sig i politiken slänger man ut dem.

Den politiska retoriken är radikal. Fördelningspolitiken finns som teori, men i praktiken finns det inga resurser att fördela.

Bai Bang

papper miljövänligare och vi måste gå från kemisk till biologisk rening av vattnet säger vd:n

Konkurrensen på den internationella pappersmarknaden är stenhård. Framförallt är det asiatiska och östeuropeiska bolag man konkurrerar med. Vinsterna Bai Bang genererar fördelas genom VPC (Vietnam Paper Corporation) till andra mindre lönsamma pappersbruk för att garantera att dessa kan drivas vidare. VPC ser till att de statliga pappersbruken inte konkurrerar med varandra utan samordnar inköp och export.

Bai Bang tillåts inte verka som en självständig vinstmaximerare utan är en del i en större plan för att garantera billigt papper till hela landet. På frågan vilka som är de viktigaste frågorna för fabriken under de närmaste åren, svarar vd:n direkt att en produktionsökning med tusen ton per år med målet att slutligen uppnå 100000 ton årligen är överordnat allt.

- Behovet av framförallt skrivpapper är enormt och växer i takt med att levnadsstandarden höjs i landet. För att förhindra att utländskt papper dominerar marknaden måste vi producera mera.

*

Pappersbrukets lokalisering på landsbygden har gjort att man från start har kunnat följa utvecklingen av samhället Bai Bang i både ekonomisk och social mening. När Mr Tran

Ngoc Que kom hit 1974, var här bara djup skog och enstaka små trähus. Att förbättra levnadsförhållandena för lokalbefolkningen har varit en medveten strategi ända sedan projektet startade. Genom att bygga upp skolor, sjukhus och träningsanläggningar för arbetarna på fabriken och lokalbefolkningen har man kunnat förbättra den fysiska och psykiska hälsan.

Företaget driver idag mellan- och högstadium samt ett tekniskt gymnasium för arbetarnas barn och lokalbefolkningen, man har också förskolor. Det totala antalet barn och elever under företagets överinseende är idag 2800. Nyligen invigdes en allmän simbasäng, tennishall och ett bibliotek. Man har flera biståndsprogram för att stödja familjer som förlorade många barn i kriget samt handikappade människor i regionen. Nyligen har man förbundit sig att på livstid försörja tio "heroiska mödrar".

De inhägnade tennisbanorna gör mig konstfunderad. Vad är det för överklass man skapat som ska spela tennis bakom staketet? Kan aldrig tänka mig att lokalbefolkning eller den genomsnittlige arbetaren kommer att nyttja tartenbanorna.

Bai Bang är enligt vd:n ljuspunkten, inte bara för provinsen utan för hela Vietnam. Bruket har genom att fördela vinsterna från det sålda papperet bidragit till den höjda levnadsstandarden för arbetarna i regionen och för hela landet. Företaget har nyligen börjat att ansvara för arbetarnas måltider under ar-

Ungkommunister inbjudna till Vietnam

■ Under tre veckor i juli och augusti reste fem medlemmar i Revolutionär Kommunistisk Ungdom runt i Vietnam. Brigaden, som var inbjuden av Ho Chi Minhs Kommunistiska Ungdomsförbund, besökte fabriker, universitet, museum, tidningar, daghem och jordbruk och träffade såväl företrädare från det vietnamesiska kommunistpartiet och ungdokumenterna som "vanliga" ungdomar, studenter och arbetare.

Ovan syns brigaden under besöket på Bai Bang tillsammans med några av de vietnamesiska värdarna. Deltog på brigadresan gjorde (frv): Anna Lindh, Anders Eeg-Olofsson, Kalle

betstid. Tolv matsalar har byggts. Nästa steg är att utveckla det sociala ansvaret för de anställdas ekonomiska situation och deras familjer.

- Vi måste erbjuda arbetarna en god livsmiljö även utanför arbetstiden, annars skulle ingen vilja bo här ute så långt från större städer, säger ordföranden för ungdokumenterna på bruket och fortsätter:

- Företagets policy är att aldrig avskeda någon. Vore detta ett kapitalistiskt företag med vinstmotiv skulle det kunna drivas med ungefär tusen anställda. Vi har över tretusen direkt anställda och ännu fler underleverantörer, vilket gör att vi har svårt att konkurrera prismässigt med utländska pappersbolag, fortsätter han.

Ungkommunisternas Bai Bangavdelning organiserar över tusen arbetare och studenter. Huvuduppgifterna är att förbättra arbetsmiljön för de unga arbetarna. Det gäller såväl den fysiska arbetsmiljön som att det finns saker att göra på kvällar och helger.

Man organiserar mycket sociala aktiviteter såsom konst, musik och kultur. Mer långsiktigt syftar arbetet till att skola de unga arbetarna så att de i framtiden kan ta över driften av företaget.

25 000 jobb är direkt eller indirekt berörda av pappersfabriken och den tillhörande skogsnäringen. Det är en låg siffra om man ser till de totala antalet invånare i regionen och väldigt låg om man ser till de pengar som satsats på projektet. Men ett pappersbruk är en mycket kapitalintensiv verksamhet.

*

Bai Bang går inte att sammanfatta i ett stycke. Man skulle kunna säga att det är ett exempel i miniatyr på en lyckad socialism, där målsättningen att fördela vinsten gör det

svårt att konkurrera på den internationella pappersmarknaden.

Fabriken bidrar på flera sätt till att utveckla regionen och landet. Dels genererar den skatteintäkter till statskassan. Dels betalar man mer för skogen än vad man hade fått ut genom att använda den i andra sammanhang.

Arbetarna tjänar bra och deras höga löner får igång det lokala näringslivet. Pappersbruken erbjuder en social service för lokalbefolkningen. Det är ett samhälle och en fabrik, organiserade och uppbyggda för att svara mot människornas behov.

Företagets viktigaste funktion för regionen är att växa och på så sätt kunna få fram fler välbetalda jobb åt framförallt ungdomar säger vd:n. Men man ska nog akta sig för att dra för stora slutsatser. Viljan finns hos de vietnamesiska ungdokumenterna, medvetenheten likaså, men resurserna saknas.

Marx förutsatte inte de revolutioner i tredje världen som ägt rum. Det var arbetarna i de högt utvecklade kapitalistiska länderna som skulle bygga socialismen. Kapitalismen skulle skapa resurserna som man hade att fördela. Vi kan inte bygga socialismen utan att först gå igenom en fas av kapitalism, resonerar man. Oavsett logiken i resonemang- et så måste man fråga sig vad alternativet hade varit.

Det tog tjugofem år att övervinna marknadssekonomi. Efter år 2000 ska man införa en helt ny produktionskedja med en kapacitet på ytterligare 100000 ton. Det kommer att kräva transporter av elva tusen ton material per ton papper. Mera papper att exportera betyder mera pengar, nya arbetstillfällen, fler skolor och bättre sjukhus.

Hälsa det svenska folket från oss och tacka för deras stöd, säger vietnameserna när vi skiljs åt.

MARTIN SCHIBBYE